

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER

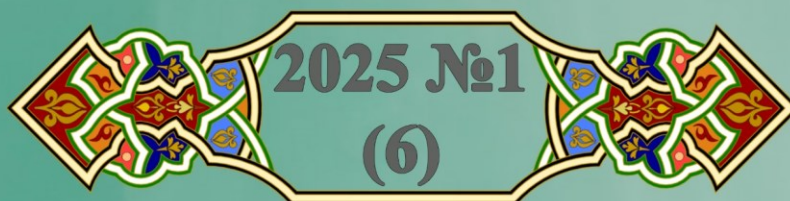
p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

Xalqaro ilmiy jurnal

Samarqand-2025

p-ISSN 2992-9229

e-ISSN 3060-5318

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

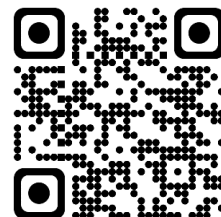
XALQARO ILMIY JURNALI

“TURKOLOGICAL RESEARCH” INTERNATIONAL SCIENTIFIC
JOURNAL

ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Jurnal rasmiy sayti: <https://turkologiya.samdu.uz/>

SAMARQAND – 2025

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “TURKOLOGICAL RESEARCH”
ULUSLARARASI “TÜRKOLJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Bosh muharrir:

Bosh muharrir o‘rinbosari:

Juliboy ELTAZAROV

f.f.d., professor (O‘zbekiston)

Roxila RUZMANOVA

f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Rustam XALMURADOV – t.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti rektori (O‘zbekiston);

Hakim XUSHVAQTOV – f-m.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti ilmiy ishlar va innovatsiyalar
bo‘yicha prorektori (O‘zbekiston);

Akmal AHATOV – t.f.d., professor,
Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universiteti xalqaro hamkorlik bo‘yicha
prorektori (O‘zbekiston);

Muslihiddin MUHIDDINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Ibodulla MIRZAYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Shuhrat SIROJIDDINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Suyun KARIMOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Murodqosim ABDIYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Azamat PARDAYEV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Musa YULDASHEV – f.f.n., professor
(O‘zbekiston);

Dilfuza DJURAKULOVA – t.f.n., professor
(O‘zbekiston);

Aftondil ERKINOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Hotam UMUROV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Qosimjon SODIQOV – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Muhabbat QURBONOVA – f.f.d., professor
(O‘zbekiston);

Mardon BOLTAYEV – dotsent (O‘zbekiston);

Ali AKAR – f.f.d., professor (Turkiya);

Abdusalam ARVAS – f.f.d., professor (Turkiya);

Funda TOPRAK – f.f.d., professor (Turkiya);

Musa Shamil YUKSEL – f.f.d., professor (Turkiya);

Temur KOJAO‘G‘LI – f.f.d., professor (AQSH);

Hayrunnisa ALAN – f.f.d., professor (Turkiya);

Varis CHAKAN – f.f.d., professor (Turkiya);

Almaz ULVI – f.f.d., professor (Ozarbayjon);

Emrah YILMAZ – Phd, dotsent (Turkiya);

Foziljon SHUKUROV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Dilshod XURSANOV – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Shahnoza XUSHMURODOVA – Phd, dotsent
(O‘zbekiston);

Dinara ISLAMOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Feruza JUMANIYAZOVA – Phd, dotsent
(O‘zbekiston);

Istoda RASULOVA – Phd, dotsent (O‘zbekiston);

Feruza MANUKYAN – Phd (O‘zbekiston);

Mas’ul muharrir: **PhD, dotsent Zokir
BAYNAZAROV** (O‘zbekiston);

Texnik xodim: **Raxmatulla SHOKIROV**
(O‘zbekiston).

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”

Главный редактор:

Жулибой ЭЛТАЗАРОВ
д.ф.н., профессор (Узбекистан)

Заместитель главного редактора:

Рохила РУЗМАНОВА
к.ф.н., доцент (Узбекистан)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Рустам ХАЛМУРАДОВ – д.т.н., профессор,
ректор Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Хаким ХУШВАКТОВ – д.ф.-м.н., профессор,
проректор по научной работе и инновациям
Самаркандского государственного
университета имени Ш.Рашидова
(Узбекистан);

Акмал АХАТОВ – д.т.н., профессор,
проректор по международному
сотрудничеству Самаркандского
государственного университета имени
Ш.Рашидова (Узбекистан);

Муслихиддин МУХИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Ибодулла МИРЗАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Шухрат СИРОЖИДДИНОВ – д.ф.н.,
профессор (Узбекистан);

Суюн КАРИМОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муродкасым АБДИЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Азамат ПАРДАЕВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Муса ЮЛДАШЕВ – к.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Дилфуза ДЖУРАКУЛОВА – к.и.н., доцент
(Узбекистан);

Афтондил ЭРКИНОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Касимжон СОДИКОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Хотам УМУРОВ – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мухаббат КУРБАНОВА – д.ф.н., профессор
(Узбекистан);

Мардон БОЛТАЕВ – доцент (Узбекистан);

Али АКАР – д.ф.н., профессор (Турция);

Абдуселам АРВАС – д.ф.н., профессор (Турция);

Фунда ТОПРАК – д.ф.н., профессор (Турция);

Муса Шамиль ЮКСЕЛЬ – д.ф.н., профессор
(Турция);

Темур КОДЖАОГЛУ – д.ф.н., профессор
(США);

Хайрунниса АЛАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Варис ЧАКАН – д.ф.н., профессор (Турция);

Алмаз УЛЬВИ – д.ф.н., профессор
(Азербайджан).

Эмрах ЙИЛМАЗ – PhD, доцент (Турция);

Фозилжон ШУКУРОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Дилшод ХУРСАНОВ – PhD, доцент
(Узбекистан);

Шахноза ХУШМУРОДОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Динара ИСЛАМОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Феруза ДЖУМАНИЯЗОВА – PhD, доцент
(Узбекистан);

Истода РАСУЛОВА – PhD, доцент (Узбекистан);

Феруза МАНУКЯН – Phd (Узбекистан);

Ответственный редактор: **PhD, доцент Зокир
БАЙНАЗАРОВ (Узбекистан)**

Технический персонал: **Рахматулла ШОКИРОВ
(Узбекистан)**

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO ILMIY JURNALI

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL RESEARCH”

ULUSLARARASI “TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSSEL DERGİSİ

МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ”

Chief Editor:/ Deputy Chief Editor:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Uzbekistan)

Ass. Prof. Dr. Rokhila RUZMANOVA (Uzbekistan)

Baş Editör:/ Baş Editör Yardımcısı:

Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV (Özbekistan)

Doç. Dr. Rohila RUZMANOVA (Özbekistan)

EDITORIAL TEAM:/ BİLİM KURULU:

Prof. Dr. Rustam KHALMURADOV – Rector of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Hakim KHUSHVAKTOV – Vice-Rector for Research and Innovation, Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Akmal AKHATOV – Vice-Rector for International Cooperation of Samarkand State University named after Sh.Rashidov (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUKHIDDINOV (Uzbekistan)

Prof. Dr. Ibodulla MIRZAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Shukhrat SIROJIDDINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARIMOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Murodkasim ABDIEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDASHEV (Uzbekistan);

Ass. Prof. Dr. Dilfuza DJURAKULOVA (Uzbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKINOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Kasimjon SODIKOV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Khotam UMUROV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. Mardon BOLTAEV (Uzbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Turkey);

Prof. Dr. Abdusalam ARVAS (Turkey);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Turkey);

Prof. Dr. Musa Shamil YUKSEL (Turkey);

Prof. Dr. Temur KOJAOGU (USA);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Turkey);

Prof. Dr. Varis CHAKAN (Turkey);

Prof. Dr. Almaz ULVI (Azerbaijan);

Ass. Prof. PhD. Emrah YILMAZ (Turkey);

Ass. Prof. PhD. Foziljon SHUKUROV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dilshod KHURSANOV (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Shakhnoza KHUSHMURODOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Dinara ISLAMOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Feruza JUMANIYAZOVA (Uzbekistan);

Ass. Prof. PhD. Istoda RASULOVA (Uzbekistan);

PhD. Feruza MANUKYAN (Uzbekistan);

Managing editor: *Ass. Prof. PhD. Zokir BAYNAZAROV* (Uzbekistan)

Technical staff: **Rakhmatulla SHOKIROV** (Uzbekistan)

Prof. Dr. Rustam HALMURADOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Rektörü (Özbekistan);

Prof. Dr. Hakim HUŞVAKTOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Araştırma ve İnovasyondan Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Akmal AHATOV – Ş.Raşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi Uluslararası İşbirliğinden Sorumlu Rektör Yardımcısı (Özbekistan);

Prof. Dr. Muslihiddin MUHİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. İbodulla MİRZAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Şuhrat SİROCİDDİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Suyun KARİMOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Murodkasim ABDİYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Azamat PARDAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Musa YULDAŞEV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilfuza CURAKULOVA (Özbekistan);

Prof. Dr. Aftondil ERKİNOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Kasimcon SODİKOV (Özbekistan);

Prof. Dr. Hotam UMUROV (Özbekistan);

Prof. Dr. Muhabbat KURBANOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Mardon BOLTAYEV (Özbekistan);

Prof. Dr. Ali AKAR (Türkiye);

Prof. Dr. Abdusalem ARVAS (Türkiye);

Prof. Dr. Funda TOPRAK (Türkiye);

Prof. Dr. Musa Şamil YÜKSEL (Türkiye);

Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU (ABD);

Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN (Türkiye);

Prof. Dr. Varis ÇAKAN (Türkiye);

Prof. Dr. Almaz ÜLVİ (Azerbaycan);

Doç. Dr. Emrah YILMAZ (Türkiye);

Doç. Dr. Fozilcon ŞUKUROV (Özbekistan);

Doç. Dr. Dilşod HURSAVOV (Özbekistan);

Doç. Dr. Şahnoza HUŞMURODOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Dinara İSLAMOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Feruza CUMANIYAZOVA (Özbekistan);

Doç. Dr. Istoda RASULOVA (Özbekistan);

Dr. Feruza MANUKYAN (Özbekistan);

Sorumlu Editör: *Doç., Dr. Zokir BAYNAZAROV* (Özbekistan)

Teknik Personel: **Rahmatullah ŞOKİROV** (Özbekistan)

MUNDARIJA | CONTENT | İÇERİK | СОДЕРЖАНИЕ

TURKIY XALQLARNING IJTIMOIIY-MADANIY ALOQALARI TARIXI

Emrah YILMAZ

ÖZBEKİSTAN’IN KÜRESEL BAŞARILARINA SOSYOKÜLTÜREL BİR YAKLAŞIM VE
2024 YILININ ANALİZİ 8

МУСАЕВ Даянат Муса оглы

ЗНАЧЕНИЕ ОТНОШЕНИЙ АЗЕРБАЙДЖАНА С УЗБЕКИСТАНОМ ДЛЯ
ОБЪЕДИНЕНИЯ ТЮРКСКОГО МИРА 21

Xurshid Sirojiddinovich JUMANAZAROV

TURKISTON O‘LKASIDA MUSTAMLAKA TIBBIYOTINI O‘RNATISHDAGI IJTIMOIIY
MUAMMOLAR 28

Ülkər HƏSƏNOVA

1926-CI İL I TÜRKOLOJİ QURULTAYIN TARİXİ ƏHƏMİYYƏTİ 34

Türkan MAHMUDZADƏ

TÜRKOLOJİ QURULTAYIN TÜRKCÜLÜYÜN İNKİŞAFINDA ROLU 43

RAHMONOVA Parvina

HINDISTON HUKMDORLARINING SAMARQANDGA TUHFASI 52

TURK DUNYOSI TADQIQOTLARI

Baxtiyor ABDUSHUKUROV

KUL TIGIN BITIGTOSHI VA O‘ZBEK TILI SHEVALARI 59

Tagandurdy BEKJAYEV

TÜRKMEN DİLİNDE TAKVİMLE İLGİLİ KİŞİ ADLARI 66

ALLAMBERGENOVA Muqaddas Ruslanovna

O‘RXUN-ENASOY OBIDALARI LEKSIK QATLAMINING HOZIRGI O‘ZBEK ADABIY
TILI FONETIK-SEMANTIK TIZIMIDA AKS ETISHI 72

SHUKUROV Ahad Axmatovich

ARXAIZMLARNING LINGVO-USLUBIY IMKONIYATLARI 81

BARZIYEV Oybek Xabibullayevich

ANDIJON ZILZILASI TAFSILOTLARIGA BAG‘ISHLANGAN AN‘ANAVIY SHE‘RIY
ASARLAR TAHLILI 90

MAMAJONOV Muhammadjon, OMONIDDINOVA Durdonaxon

PRAGMALINGVISTIKA VA TILSHUNOSLIKDA KO‘P MA‘NOLILIK MUAMMOSI 96

KARIMOVA Dilafro‘z Obidjonovna

AKADEMIK AHMADALI ASQAROVNING YETUK ARXEOLOG SIFATIDA
SHAKLLANISH YO‘LI 102

DJUMAMURATOV Kuanishbay

INGLIZ VA QORAQALPOQ TILLARIDAGI KOLORATIV BIRLIKLI FRAZEologizm-
LARNING KOMPONENTLI TAHLILI 113

Aynur CƏFƏROVA

AZƏRBAYCAN VƏ TÜRKIYƏ TÜRKCƏLƏRİNİN TERMİNOLOGİYASININ
İNKİŞAFINDA BİRİNCİ TÜRKOLOJİ QURULTAYIN ROLU 122

Nərmin RƏHİMOVA

BİRİNCİ TÜRKOLOJİ QURULTAYDA ƏLİFBA VƏ DİL MÖVZULARI TÜRK
XALQLARININ ORTAQ PROBLEMİ KİMİ 131

Valida SHIKHALIYEVA

TÜRKOLOJİ QURULTAYDA ORTAQ DİL MƏSƏLƏSİ DÜNƏN VƏ BÜGÜN 139

ESHMIRZAYEV Bahodir Djurayevich, ISMOILOV Behruzjon Isroilovich

ANTROPONIMLARNING GRAMMATIK XUSUSIYATLARI 150

RO‘ZIYEV QAHRAMON KUZIMURATOVICH

O‘ZBEK TILIDA “NON” KONSEPTINING LINGVOMADANIY TAHLILI 154

NABIYEVA Nodira Saidovna

LIRIKADA ILTIJO KONSEPTINI IFODALAYDIGAN JANRLAR 162

Nilufar NORPO‘LATOVA

SAMARQANDNING TARIXIY NOMLARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR 168

MELIBAYEVA Soxibaxon

O‘ZBEK ANTROPONIMLARI PRETSEDENT BIRLIK SIFATIDA 176

RAHMATOVA Sevara Alisherovna

ESHQOBIL SHUKUR SHE‘RLARIDA TAKRORNING MATN QISMLARINI
BOG‘LASHDAGI ROLI 183

AZIZ MUSHTARIY!

2025-yilda qadrlı mushtariylarini 1-soni bilan mamnun qilgan “Turkologik tadqiqotlar” jurnali hay’ati sifatida, sharqona yangi yilimizning Turk dunyosi va butun insoniyat uchun tinchlik, farovonlik va muvaffaqiyatlarga to’la bo’lishini tilaymiz. Bu sonimizda “Turk dunyosi birligida O’zbekiston va Ozarbayjon aloqalarining ahamiyati”, “Turkiy tillar va Ozarbayjon terminologiyasi rivojida birinchi turkologiya qurultoyining o’rni”, Turkman tilida taqvimlar bilan bog’liq shaxs ismlari”, “O’rxun-Enasoy obidalari leksik qatlamining hozirgi o’zbek adabiy tili fonetik-semantik tizimida aks etishi”, “Birinchi Turkologiya qurultoyida mushtarak alifbo va til mavzulari turkiy xalqlarning umumiy muammosi sifatida” kabi bir qator til, madaniyat, tarix, terminologiyaga oid mavzular kiritilgan. Qardosh mamlakatlardagi olimlarning turkologik tadqiqotlar haqida yozgan maqolalari va ilmiy faoliyatlari, xalqlarimiz o’rtasidagi aloqalarni mustahkamlovchi ko’priklar vazifasini o’taydi. Umid qilamizki, turk dunyosida amalga oshirilayotgan tadqiqotlar natijalari soha mutaxassilari, doktorant va magistrantlar, yosh tadqiqotchilar uchun foydali bo’ladi...

TAHRIRIYAT

DEAR READER!

As the board of the journal "Turkological Studies," which pleased its valued subscribers with its first issue in 2025, we wish that our oriental new year will be full of peace, prosperity, and success for the Turkic world and all humanity. This issue includes several topics related to language, culture, history, and terminology, such as "The importance of relations between Uzbekistan and Azerbaijan in the unity of the Turkic world," "The role of the First Turkology Congress in the development of Turkic languages and Azerbaijani terminology," "Personal names associated with calendars in the Turkmen language," "Reflection of the lexical layer of Orkhon-Enasoy monuments in the phonetic-semantic system of the current Uzbek literary language," "Common alphabet and language topics as a common problem of the Turkic peoples at the First Turkology Congress." Articles and scientific activities of scientists from fraternal countries on Turkological studies serve as a bridge that strengthens ties between our peoples. We hope that the research results conducted in the Turkic world will be helpful for specialists in the field, doctoral and master's students, and young researchers...

EDITORIAL BOARD

SEVGİLİ OKUYUCU!

2025 yilının 1. sayisiyla siz deęerli okurlarımızı memnuniyetle karřılayan “Türkolojik Arařtırmalar” dergisinin yönetim kurulu olarak, Yeni Yılımızın Türk dünyası ve tüm insanlık için barış, refah ve başarılarla dolu olmasını diliyoruz. Bu sayımızda, “Özbekistan-Azerbaycan İliřkilerinin Türk Dünyası Birlięi Açısından Önemi”, “Türk Dilleri ve Azerbaycan Terminolojisinin Geliřiminde Birinci Türkoloji Kongresi'nin Rolü”, “Türkmen Dilinde Takvimlerle İlgili Kiři Adları”, “Orhun-Yenisey Abidelerindeki Sözcükler Katmanının Modern Özbek Edebi Dilinin Fonetik-Semantik Sistemine Yansıması”, “Türk Halkların Genel Sorunu Olarak Birinci Türkoloji Kongresi'nde Ortak Alfabe ve Dil Konuları”, Özbekistan'ın Küresel Başarılarına Sosyokültürel Bir Yaklaşım ve 2024 Yılıının Analizi” gibi dil, kültür, tarih ve terminolojiye ilişkin pek çok konu yer almaktadır. Kardeş ülkelerdeki bilim adamlarının Türkoloji arařtırmaları konusundaki makaleleri ve bilimsel faaliyetleri halklarımız arasındaki baęları güçlendiren bir köprü görevi görmektedir. Türk dünyasında yapılan arařtırma sonuçlarının alan uzmanlarına, doktora ve yüksek lisans öğrencilerine, genç arařtırmacılara faydalı olmasını diliyoruz...

YAYIN KURULU

УВАЖАЕМЫЙ ЧИТАТЕЛЬ!

Редакция журнала «Тюркологические исследования», радуя своих читателей первым номером в 2025 году, желает, чтобы Восточный Новый год был полон мира, процветания и успехов для тюркского мира и всего человечества. В данный выпуск журнала включен ряд статей на темы, связанные с языком, культурой, историей и терминологией, в частности, «Значение отношений Узбекистана и Азербайджана в единстве тюркского мира», «Роль Первого тюркологического съезда в развитии тюркских языков и азербайджанской терминологии», «Личные имена в туркменском языке, связанные с календарём», «Отражение лексического пласта Урхун-Енисейских памятников в современной фонетико-семантической системе узбекского литературного языка», «Общий алфавит и языковые темы на Первом тюркологическом съезде как общая проблема тюркских народов». Научные статьи по тюркологическим исследованиям и деятельность ученых из братских стран служат мостом, укрепляющим связи между нашими народами. Мы надеемся, что результаты исследований в тюркском мире будут полезны специалистам, докторантам и магистрантам, молодым исследователям...

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

1926-CI İL I TÜRKOLÖJİ QURULTAYIN TARİXİ ƏHƏMİYYƏTİ

Ülkər HƏSƏNOVA

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

Türkoloji mərkəzin türk tarix bölməsinin

mütəxəssisi (Bakı, Azərbaycan),

E-mail: ulker.bdu@bk.ru

 ORCID: 0009-0009-6054-7503

Xülasə: 1926-cı il Türkoloji qurultayı, Türk dünyası üçün olduqca mühüm tarixi hadisə olub. Türkoloji qurultayının iştirakçıları, əsasən Türk dilini, mədəniyyətini və birliyini inkişaf etdirməyə həsr olunmuş alimlər və tədqiqatçılardan ibarət idi. Bu qurultay, Türk dünyasının müxtəlif bölgələrindən gələn alimləri bir araya gətirərək, dil, elm və mədəniyyət sahələrindəməkdaşlığın təməlini qoymuşdur. Həmçinin, qurultay, Türk dünyasında mədəniyyətlərarası əlaqələrin və birliyin gücləndirilməsi istiqamətində mühüm bir addım oldu.

Türkoloji qurultayı yalnız dil məsələləri ilə əlaqəli deyil, həm də Türk dünyasında birliyin təşviqi baxımından əhəmiyyətlidir. Qurultayda iştirak edən alimlər, müxtəlif Türk dövlətləri və bölgələri arasında mədəniyyət mübadiləsinin və elmə olan töhfələrin artırılması məsələsini müzakirə etdilər. Bu, eyni zamanda, Türk dünyasında bir həmrəylik ruhunun formalaşmasına səbəb oldu. Qurultay türk etnosları arasında qlobal məsələləri müzakirəyə çıxaran və onların həlli uğrunda müəyyən işlər görən toplantı kimi XX əsrdə türk təfəkküründə böyük iz buraxmış bir sıçrayış idi. Bütöv türk dünyasının milli dəyərlərinin üzə çıxarılması, təbliği və araşdırılmasını qarşılarına məqsəd qoyan qurultay iştirakçıları tarixi keçmişimizin, elm və mədəniyyət sahələrindəki varisliyin qorunub saxlanılmasında, ədəbi dilimizin inkişafında və s. bu kimi məsələlərdə mühüm addımlar atmışlar.

Kalit so‘zlar: *Türkoloji qurultay, dil, mədəniyyət, milli birlik, milli kimlik.*

1926-YIL BİRİNCİ TURKOLOGIYA QURULTOYINING TARIXIY AHAMIYATI

Annotatsiya: 1926-yilgi Turkologiya qurultoyi turkiy dunyo uchun juda muhim tarixiy voqea bo‘ldi. Turkologik qurultoy ishtirokchilari asosan turkiy til, madaniyat va birlikni rivojlantirishga bag‘ishlangan olim va tadqiqotchilar edi. Bu qurultoy turkiy dunyoning turli mintaqalaridan kelgan olimlarni birlashtirib, til, fan va madaniyat sohalarida hamkorlikka asos soldi. Qurultoy turkiy dunyoda madaniyatlararo aloqalar va birlikni mustahkamlash yo‘lida ham muhim qadam bo‘ldi. Turkologiya qurultoyi nafaqat til masalalari bilan bog‘liq, balki turkiy dunyoda birdamlikni ta‘minlash nuqtayi nazaridan ham muhim ahamiyatga ega. Kongressda ishtirok etgan olimlar turli turkiy davlatlar va mintaqalar o‘rtasida madaniy almashinuv va ilm-fanga qo‘shilayotgan hissalarini oshirish masalasini muhokama qildilar. Bu ham turkiy dunyoda hamjihatlik ruhining shakllanishiga olib keldi. Qurultoy global muammolarni turkiy etnik guruhlar e‘tiboriga havola etgan va ularni hal qilish uchun aniq qadamlar qo‘ygan yig‘ilish sifatida XX asr turkiy tafakkurida yutuq bo‘ldi. Butun turkiy dunyoning milliy qadriyatlarini ochib berish, targ‘ib etish va tadqiq etishni o‘z oldiga maqsad qilib qo‘ygan qurultoy ishtirokchilari tarixiy o‘tmishimizni, ilm-fan va madaniyat sohalaridagi merosimizni asrab-avaylash, adabiy tilimiz rivoji va hokazolarga hissa qo‘shdilar.

Kalit so‘zlar: *Turkologik qurultoy, til, madaniyat, milliy birlik, milliy o‘zlik.*

THE HISTORICAL SIGNIFICANCE OF THE FIRST TURKOLOGICAL CONGRESS OF 1926

Abstract: The 1926 Turkological Congress was a very important historical event for the Turkic world. The participants of the Turkological Congress were mainly scholars and researchers dedicated to developing the Turkic language, culture, and unity. This congress brought together scholars from various regions of the Turkic world and laid the foundation for cooperation in the fields of language, science, and culture. The congress was also an important step towards strengthening intercultural relations and unity in the Turkic world.

The Turkology Congress is not only related to language issues, but is also important in terms of promoting unity in the Turkic world. The scientists participating in the congress discussed the issue of increasing cultural exchange and contributions to science between various Turkic states and regions. This also led to the formation of a spirit of solidarity in the Turkic world. The Congress was a breakthrough in Turkish thought in the 20th century, as a meeting that brought global issues to the discussion among Turkic ethnic groups and took certain steps towards their solution. The participants of the Congress, who aimed to reveal, promote and investigate the national values of the entire Turkic world, took important steps in preserving our historical past, the heritage in the fields of science and culture, the development of our literary language, etc. in such matters.

Key words: *Turkological Congress, language, culture, national unity, national identity.*

Giriş. Azərbaycanın paytaxtı Bakıdakı İsmailiyyə Sarayında 1926-cı il 26 fevral-6 mart tarixlərində keçirilmiş Birinci Türkoloji Qurultay türk xalqlarının, o cümlədən Azərbaycan xalqının mədəni integrasiyasında yeni bir mərhələnin təməlini qoyan ən əlamətdar hadisələrdən biridir. Qurultayda 131 nəfər nümayəndə iştirak etmiş, 17 iclas keçirilmişdir. Qurultayda türklərin, bütövlükdə Türk Dünyasının tarixi, dili, əlifbası, etnogenezisi, etnoqrafiyası, ədəbiyyatı, mədəniyyəti və digər mövzularda ümumilikdə 14 məsələətrafında 38 məruzə və həmməruzələr dinlənilmiş, müzakirə edilmiş və bir çox qətnamələr qəbul edilmişdir.

Bu qurultay, Türk dilinin, mədəniyyətinin və birliyinin inkişafına yönəlik ilk ciddi addımlardan biri sayılır. 1926-cı ildə, Türkiyə Cumhuriyyətinin yeni qurulmuş hökuməti tərəfindən təşkil edilən bu tədbir, təkcə elmi və mədəni istiqamətlərdən deyil, həm də siyasi və sosial baxımdan çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. I Türkoloji Qurultayın Bakıda keçirilməsi tamamilə qanunauyğun idi, çünki həmin dövrdə bir sıra sahələrdə olduğu kimi türkologiya elmində də Azərbaycan öndə gedirdi, birinci idi. Ölkədə bu istiqamətdə tanınmış və nüfuzlu söz sahibləri, elm adamları çoxdan bəri səmərəli fəaliyyət göstərirdi. Təsadüfi deyil ki, keçən əsrin 70-ci illərində də nüfuzlu “Sovetskaya Türkologiya” jurnalı məhz Bakıda nəşr edilməyə başladı. Bu fakt Azərbaycanın və onun paytaxtı Bakı şəhərinin postsovet məkanında türkologiyanın mərkəzi kimi məşhurluğunun və təsdiqinin ifadəsidir. Onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, sözügedən jurnal hazırda da “Türkologiya” adı ilə Bakıda öz işini uğurla davam etdirir.

Qurultayın əsas məqsədi, Türk dilinin və ədəbiyyatının birliyini möhkəmləndirmək, müxtəlif Türk dilləri arasında ortaq bir dil və terminologiya yaratmaq idi. Bu məqsədlə, türkologiya sahəsindəki alimlər və tədqiqatçılar bir araya gələrək, Türk dilini sistemləşdirmə, hər bir Türk dilinin özünün xarakterik xüsusiyyətlərini qorumaqla yanaşı, ümumi bir dil norması üzərində dayanma məsələlərini müzakirə etdilər. Türk dili və mədəniyyəti ilə bağlı ən böyük müzakirələrdən biri, dilin sadələşdirilməsi və daha anlaşılabilir olması idi. Bu məsələnin önəmi, Türk dilinin sadələşdirilməsi və müasir dövrə uyğunlaşdırılması üçün edilən ilk cəhdlərdən biri

olmasıdır. 1928-ci ildə həyata keçirilən dil islahatları (qrafika dəyişiklikləri, yeni terminologiyanın qəbul edilməsi və s.) bu qurultayın müzakirə etdiyi əsas məsələlərdən idi. Bu islahatların nəticəsi olaraq, yazıda Latın qrafikasına keçilməsinin əsasları bu qurultayda qoyulmuş oldu.

1926-cı ilin 26 fevralından mart ayının 6-na kimi davam edən və on yeddi iclası keçirilən qurultayda mandat komissiyasının üzvü Məmmədzaadənin bildirdiyi kimi, 93-ü türk və 38-i başqa millətlərin təmsilçisi olaraq 131 nəfər nümayəndə iştirak edirdi, yeganə qadın nümayəndə azərbaycanlı müəllimə Ayna Sultanovaydı. Qurultay nümayəndələrinin tərkibi isə belə müəyyənləşdirilmişdi:

Təşkilat komitəsi – 15, Azərbaycan – 6, Gürcüstan – 1, Ermənistan – 1, Acarıstan – 1, Türkünstan – 4, Naxçıvan – 1, Kırım – 3, Tatarıstan – 6, Başqırdıstan – 3, Qazaxıstan – 3, Özbəkistan – 6, Türkmənistan – 4, Qırğızıstan – 2, Oyrat vilayəti – 1, Yakutiya – 3, Kalmık vilayəti – 1, Çuvaş respublikası – 2, Qərbi Çinin Uyğur vilayəti – 1, Abxaziya – 1, Xakas diyarı – 1, Şimali Qafqazdan: Qarçay vilayəti – 2, Balkar – 1, Çeçenistan – 1, İnquşiya – 1, Adıgey-Çərkəz – 1, Şimali Osetiya – 1, Cənubi Osetiya – 1, Şimali Qafqazın Türkmən rayonu – 1, Türkünstan – 1, Elmlər Akademiyası – 3, Şərqşünaslıq Assosiasiyası – 3, Leninqrاد Şərq Dilləri İnstitutu – 1, Daşkənd Universiteti – 1, Leninqrاد Universiteti – 1, Şimali Qafqaz Diyarı İcraiyyə Komitəsi – 2, Şimali Qafqaz Ölkəşünaslıq İnstitutu – 1, Ufa Xalq Maarif Komissarlığı – 1, Rusiya Xalq Maarif Komissarlığının Millətlər Şurası – 4, SSRİ Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin Millətlər Sovetinin Rəyasət heyəti – 1, Güney Azərbaycan – 2, Şimali Qafqaz Elmi Assosiasiyası – 1 nəfər. Fərdi qaydada dövlətilər isə Azərbaycan – 2, Tatarıstan – 2, Şimali Qafqaz – 2, Moskva – 2, Ukrayna – 1, Leninqrاد – 4, Kırım – 2, Dağıstan – 2, Qafqazlar – 2, Ermənistan – 1, Özbəkistan – 4, Başqırdıstan – 2 nəfər. Xarici ölkələr: Türkiyə – 3, Almaniya – 2, Avstriya – 1, Macarıstan – 1 nümayəndə ilə təmsil olunurdu.

Türkoloji qurultayında iştirak edən alimlər, Türk dilinin beynəlxalq səviyyədə tanınması və yayılmasına çalışdılar. Onlar, Türk dilinin zəngin tarixini və mədəniyyətini təbliğ etməyi qarşılarına məqsəd qoymuşdular. Qurultayda çıxış edən akademiklər, həmçinin, Türk dilinin qrammatik qaydalarının uyğunlaşdırılması və tədqiqat işlərinin sistemləşdirilməsi məsələlərinə də toxundular. Tədqiqatçı B.Xəlilov monoqrafiyasında haqlı olaraq yazır ki, I Beynəlxalq Türkoloji qurultay yalnız bu kitabda yazılanlardan ibarət deyil və onun materiallarından onlarla kitab yazmaq mümkündür. Yeri gəlmişkən qeyd edək ki, arxiv sənədlərində və I Türkoloji qurultayın stenoqrafik hesabatında “I Ümumittifaq Türkoloji qurultay” ifadəsində “Beynəlxalq” sözü işlədilmir. Buna baxmayaraq, bəzi alimlər əslində olduğu kimi, məzmununa uyğun olaraq “Ümumittifaq” deyil, “Beynəlxalq” sözünə üstünlük verirlər və ya sadəcə, I Bakı türkoloji qurultayı yazırlar. Beləliklə, Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin həmin dövrdə sədri olmuş Səmədağa Ağamalıoğlunun “Qardaş qurultayı” adlandırdığı toplantıda dilimizə dair bir sıra məsələlərə aydınlıq gətirildi. Doğrudur, sonrakı illərdəki represiyalar qurultayın qəbul etdiyi qərarların həyata keçilməsinə mane oldu. Bununla belə, qurultay bir çox türk etnoslarının özünü dərk etməsində, onların təfəkküründə tarixi və inqilabi bir oyanış yaratdı. 1926-cı il Türkoloji qurultayı, eyni zamanda, Türk xalqının milli şüurunun inkişafına xidmət edirdi. Yeni qurulmuş Türkiyə Cumhuriyyəti, öz milli kimliyini formalaşdırmaq və müxtəlif sosial-iqtisadi islahatları həyata keçirmək məqsədilə bu tədbiri dəstəklədi. Türk dilinin və mədəniyyətinin qorunması və təbliği, Cumhuriyyətin ideoloji əsaslarından biri oldu.

1926-cı il Türkoloji qurultayı, Türk dünyasının elmi və mədəni inteqrasiyasının əhəmiyyətli bir simvolu oldu. Bu qurultay, dilin yalnız bir kommunikasiya vasitəsi olaraq qalmasından daha çox, milli birliyin və mədəniyyətin simvoluna çevrilməsi yolunda atılmış vacib bir addım idi. Nəticədə, Türk dilinin qlobal səviyyədə daha çox tanınması və istifadə edilməsi üçün

əsaslı bir zəmin yaradıldı. Bu tədbirin tarixi əhəmiyyəti, həm də Türk dünyasında mədəni və elmi əməkdaşlığın başlanğıcını təşkil etməsidir.

1926-cı il Türkoloji qurultayının tarixi əhəmiyyəti çoxşaxəli və dərin xarakter daşıyır. Bu qurultay, sadəcə elmi bir tədbir olmaqla yanaşı, həm də Türk dünyasının mədəni, dil və milli birliyinin inkişafına yönəlmiş mühüm addım oldu. Qurultayın tarixi əhəmiyyətini aşağıdakı əsas aspektlərdə daha ətraflı açıqlamaq olar:

Türkoloji qurultayı, Türk dünyasında yaşayan müxtəlif xalqların dillərini bir araya gətirmək, ortaq bir dil və mədəniyyət anlayışı yaratmaq məqsədi güdürdü. Bu tədbir, fərqli Türk dil qruplarının arasındakı əlaqələri möhkəmləndirmək, dilin təmizliyini və inkişafını təmin etmək üçün müzakirələr apardı. Qurultay, Türk dilinin zənginliyini və müxtəlifliyini qorumağa yönəlmiş bir mərhələ idi. Qurultayda dilin sadələşdirilməsi və normallaşdırılması məsələsi də əsas gündəmdə idi. Bu, Türk dilinin daha aydın, sadə və anlaşılan olmasını təmin etmək məqsədini güdürdü. Bu ideya, 1928-ci il qrafika islahatına təkan verən mühüm bir təməl oldu. Həmçinin, qurultayda Türk dilinin yazı sisteminin inkişafı və Latın əlifbasına keçid məsələləri müzakirə edilib, bu da 20-ci əsrin ilk yarısında həyata keçirilən dil islahatlarının başlanğıcı oldu.

Qurultayda olan məruzələr sırasında aşağıdakılar xüsusilə diqqətçəkicidir:

V.V.Bartold “Türk xalqlarının tarixinin müasir vəziyyəti və öyrənilməsinin yaxın vəzifələri”, S.F.Oldenburq “Türk xalqları arasında ölkəşünaslıq işlərinin metodları”, A.A.Müller “Türk xalqlarının təsviri sənəti haqqında”, F.Köprülüzadə “Türk xalqlarının ədəbi dillərinin inkişafı”, A.N.Samoyloviç “Türk dillərinin öyrənilməsinin müasir vəziyyəti və yaxın vəzifələri”, B.Çobanzadə “Türk ləhcələrinin yaxın qohumluğu haqqında”, H.Zeynallı “Türk dillərində elmi terminologiya sistemi haqqında”, S.Y.Malov “Qədim türk dillərinin öyrənilməsinin müasir vəziyyəti və perspektivləri”, Fərhad Ağazadə “Türk dillərində düzgün yazı”, N.F.Yakovlev “Türk millətlərinin sosial və mədəni şəraitləri ilə bağlı əlifba sisteminin qurulması problemləri”, C.Məmmədzadə “Türk xalqlarının əlifba sistemləri haqqında”, Kemanov “Türk dillərinin tədrisi metodikasının əsasları”, N.N.Poppe “Türk dillərinin altay dillərinin qarşılıqlı qohumluğu məsələsinin tarixi və müasir vəziyyəti”, H.Şəraf “Ərəb və latın sistemli şrifflər və onların türk-tatar xalqları üçün tətbiqi məsələləri”, T.Mensel “Balkan türkləri ədəbiyyatının öyrənilməsinin yekunları və perspektivləri”.

Qurultayda fonetika üzrə görkəmli alim L.V. Şerbanın “Orfoqrafiyanın əsas prinsipləri və onların sosial əhəmiyyəti” adlı məruzəsi nəzəri baxımdan olduqca diqqətəlayiq idi. Maraqlıdır ki, erməni dilçisi R.Y. Açaryanın “Türk və erməni dillərinin qarşılıqlı təsiri” mövzusunda məruzəsi türk dilinin erməni dilinə tarix boyunca bütün dil səviyyələri üzrə təsirinin açıqlanması üzərində qurulmuşdu. Məruzədə əski ermənicədən (qrabardan) yeni ermənicəyə (aşqrabara) keçidin əsas səbəbi və dil stimulu türkcədir ideyası başlıca yer tuturdu. Qeyd edək ki, obyektivliyi ilə seçilən bu məruzə yaşadığımız günlərdə zərərli erməni şovinist millətçi ideologiyasına qarşı güclü elmi arqumentdir (6).

Fərhad Ağazadənin arxivində qorunan məlumatlara görə, 1924- cü ildə bu gün işığına yığışdığı qurultayın keçirilməsi məsələsi Azərbaycanda, daha sonra elə həmin il Ümumittifaq Şərqsünaslar Cəmiyyətinin iclasında qaldırılır (Каграманлы Е., 2012:24-29). 1925-ci il 15 sentyabr yığıncağında Moskvada qurultayın 1925-ci ilin dekabrında Ümumrusiya Şərqsünaslar Cəmiyyətinin və Azərbaycanı tədqiq və tətəbbü cəmiyyətinin təşkilatçılığı ilə Bakıda keçirilməsi haqqında qərar qəbul edilir. Qurultayın işini təşkil etmək üçün yaradılan komissiyanın 6 fevral iclasında artıq qurultayda işləyəcək orfoqrafiya, terminologiya, təhsil və s. komissiyaların tərkibi müəyyənləşdirildi. Qurultaydan öncə elə həmin ay Azərbaycan müəllimlərinin qurultay qabağı

konfransı keçirildi. Qurultayda 17 iclas keçirildi, əlifba məsələləri 3 iclasda – 10, 11, 12-ci iclaslarda müzakirə olundu. 19 Nəhayət, uzun sürən müzakirələrdən sonra 4 mart 1926-cı ildə 13-cü iclasda əlifba məsələsi səsverməyə qoyuldu. 101 nəfər latınlaşdırmanın lehinə, 7 nəfər ərəb əlifbasında qalmağın lehinə səs verdi. 9 nəfər bitərəf qaldı. Beləliklə, sovet imperiyasının tərkibinə daxil olan qeyri-rus millətlərinin əlifbasının bundan sonrakı müqəddəratı təyin edildi. Qurultaydan sonra SSRİ MİK-in 11 may 1927-ci il tarixli Sərəncamı ilə yeni türk Əlifbasının Mərkəzi Komitəsi yaradıldı, Ağamaloğlu onun sədri seçildi. 1928-ci ildə isə Ümumittifaq yeni Türk əlifbası komitəsi yaradıldı. Yerlərə yeni əlifba layihələrini təqdim etmək tapşırığı verildi.

7 avqust 1929-cu ildə SSRİ MİK –nin «О новом латинизированном алфавите народов арабской письменности Союза ССР» adlı Sərəncamı ilə bütün ərəb qrafikalı türk və qeyri türk dillərində latın qrafikasına keçid tam rəsmiləşdirildi. Qəzetlər, jurnallar, kitablar ilk növbədə latınlaşdırıldı. Birinci Türkoloji qurultaya qədər və sonra latın qrafikasına keçən qeyri-türk millətlərinin və azsaylı xalqların siyahısı təqribən belədir:

1. Abazin dili – qurultaydan sonra – 1932-ci ildə latın qrafikasına keçid (1938 kiril)
2. Abxaz dili – (1862-ci ildən kiril əsaslı əlifbalı olub, 1892-ci ildə gürcü əlifbasına keçid olub) – qurultaydan dərhal sonra latına keçid, 1938-ci ildə gürcü əlifbasına, 1954-cü ildə yenidən kiril əlifbasına
3. Avar dili – 19-cu yüzilin sonlarına qədər ərəb qrafikası, 1861-ci ildə kirilə keçiblər, qurultaydan sonra 1928-ci ildə latına keçid (1938-ci ildə kiril)
4. İnquş dili – 20-ci yüzilin əvvəllərində ərəb qrafikası, 1923-cü ildə latına keçid, 1938-ci ildə kirilə keçid.
5. Çərkəz dili – 1924-cü ilə qədər ərəb qrafikası və kiril, 1924-cü ildən 1936-cı ilədək latın qrafikası, 1936-cı ildən sonra yenidən kiril.
6. Kalmık dili – 1924-cü ildən kiril, 1930-cu ildə latın, 1938-ci ildən kiril
7. Ləzgi dili – ərəb qrafikalı, 1928-ci ildən sonra latın qrafikası, 1938-ci ildən kiril
8. Osetin dili – 1923-cü ildə latın qrafikası, 1938-ci ildə kiril.
9. Talış dili – 1929-cu ildə latına keçiblər, 1938-ci ildə kirilə
10. Tacik dili – ərəb qrafikası olub, 1929-cu ildən latına keçid, 1940-cı ildən kiril
11. Tat dili, dağ yəhudilərin dili – qədim ivrit əlifbası olub, 1928-ci ildə latına keçid ediblər, 1938-ci ildə kiril, Latın qrafikalı əlifbası 1925-ci ildə Aqarunov tərəfindən yaradılıb, amma məhz türkoloji qurultaydan sonra 1926-cı ilin mayında Nalçikdə dağ yəhudilərinin qurultayında tat əlifbasının latına keçidinə qərar verilmişdir. 1928-ci ildə yeni əlifba komitəsinə latın qrafikalı tat əlifbası təqdim edilmişdir.
12. Saxur dili – 1934-cü ildə latın qrafikalı saxur əlifbası yaradılıb.
13. Çeçen dili – Çeçenistanda islamın yayılmasından sonra ərəb qrafikası işlənməyə başlayır. 1862-ci ildən Uslarov kiril qrafikalı çeçen əlifbasını yaradır. 1925-ci ildə latın qrafikalı əlifba yaradılır. 1938-ci ildə kirillə əvəzlənib.

1923-1939-cu illər arası SSRİ-də 50 dil latınlaşmaya məruz qaldı. 1923-1939-cu illər arası SSRİ-də 50 dil latınlaşmaya məruz qaldı. Gördüyümüz kimi, hətta kiril qrafikalı dillərin əlifbası da latınlaşdırıldı (2, s.18-20).

Türkoloji qurultayı, yalnız bir dilin tədqiqi və inkişafı deyil, həm də Türk dünyası arasında elmi əməkdaşlığın təşviqi baxımından böyük əhəmiyyət daşıyırdı. Qurultaya qatılan alimlər, dil və mədəniyyətlə bağlı təcrübə mübadiləsi edərək, birgə elmi layihələr və tədqiqatlar həyata keçirməyə yönəldilər. Bu, elmi əməkdaşlığın və mədəniyyətlərarası əlaqələrin inkişafına töhfə verdi.

Aa	Bb	Cc	Çç	Dd	Ee	Əə
Аа	Вв	Сс	Çç	Дд	Ее	Əə
1	2	3	4	5	(jel=ucup)	(جەل)
Ff	Gg	Oo	Hh	Ii	Jj	Kk
Фф	Гг	Оо	Һһ	Ии	Јј	Кк
6	7	8	9	10	(ای)	11
Ll	Mm	Nn	Ŋŋ	Oo	Өө	Pp
Лл	Мм	Нн	Ŋŋ	Оо	Өө	Рр
12	13	14	15	(اولى)	(اولىك)	16
Qq	Rr	Ss	Şş	Tt	Uu	Vv
Qq	Рр	Сс	Şş	Тт	Уу	Вв
17	18	19	20	21	(اورون)	(د آو)
Xx	Yy	Zz	žž	bb		
Хх	Уу	Зз	žž	бб		
22	(الوز)	23	24	(اكى)		

Унифицированный новый турецкий алфавит

Türkoloji qurultayı, Türkiyə Cumhuriyyətinin yeni qurulmuş dövlətinin milli kimliyini formalaşdırmaq və ölkə daxilində milli birliyi gücləndirmək üçün əhəmiyyətli bir addım oldu. Bu tədbir, müstəqil Türk dövlətlərinin birliyini simvolizə edən bir hadisə idi. Türk dilinin təbliği və inkişafı, həmçinin milli şüurun və milli kimliyin möhkəmləndirilməsinə xidmət etdi. Qurultayın əhəmiyyəti həm də Türk dünyasında mədəni həmrəylik və birliyə verilən önəmdədir. Fərqli coğrafiyalarda yaşayan Türk xalqlarının bir araya gəlməsi, mədəniyyətlərinin və dilinin ortaq məxrəcini tapması, birgə mədəniyyət mühiti yaratmağa yönələn böyük bir təşəbbüs idi. Bu, həm də Türk dünyasının gələcəkdəki siyasi və mədəni integrasiyasının təməlini qoydu.

1926-cı il Türkoloji qurultayının tarixi əhəmiyyəti Türk dilinin inkişafı, Türk dünyasının birliyi və milli kimliyin formalaşması baxımından olduqca dəyərlidir. Bu qurultay, həm elmi sahədə, həm də siyasi və sosial sahələrdə Türk dünyası üçün yeni bir dövrün başlanğıcı oldu. Təkcə dil islahatları deyil, həm də mədəni, elmi və siyasi əməkdaşlıq sahələrində böyük bir irəliləyişin əsasını qoydu.

1926-cı il Türkoloji qurultayının iştirakçıları, əsasən Türk dilinin və mədəniyyətinin müxtəlif sahələrində fəaliyyət göstərən tanınmış alimlər, tədqiqatçılar və müəllimlərdən ibarət idi. Qurultaya Türkiyədən və digər Türk respublikalarından gələn elm adamları qatıldı.

Türkiyə Cumhuriyyəti, qurultayın təşkilində mühüm rol oynadı və Türkiyənin müxtəlif universitetlərindən və elmi təşkilatlarından bir çox alimlər iştirak etdilər. Onlar arasında Ahmet Vefik Paşa, Mustafa Şekip və Fazıl Bey kimi məşhur dilçilər, tarixçilər və türkoloqlar da vardı. Türkiyə alimləri, Türk dilinin quruluşunu, dilin təmizliyini və inkişafını müzakirə etmək üçün qurultaya qatıldılar(1, s. 167).

Türk dilinin və mədəniyyətinin zənginliyini əks etdirən digər iştirakçılar isə Mərkəzi Asiya, Qafqaz və digər Türk xalqlarının nümayəndələri idi. Bu coğrafiyalardan gələn alimlər, Türk dünyasının müxtəlif bölgələrindəki dillərin xüsusiyyətlərini təqdim etdilər və mədəniyyətlərarası əlaqələrin inkişafına dair təkliflər irəli sürdülər.

- Əhməd Cəfər oğlu (Azərbaycan) - Azərbaycanlı türkolog və yazıçı, dilin tədqiqinə dair təcrübələrini bölüşdü.

- Əminə Yəhya xanım (Türküstan) - Türk dili və mədəniyyəti üzrə tədqiqatlar aparan mühüm şəxsiyyətlərdən biri idi.

- Qazax alimləri və qırğız türkologları - Mərkəzi Asiyanın müxtəlif bölgələrindən iştirak edən alimlər, yerli dillər və onların ortaq xüsusiyyətləri haqqında məlumat verdilər.

Türk dünyasında ilk dəfə olaraq bu cür geniş miqyaslı bir elmi tədbirdə müxtəlif Türk respublikalarından, o cümlədən Qazaxıstan, Özbəkistan, Türkmənistan, Qırğızıstan, Azərbaycandan nümayəndələr iştirak etdilər. Bu nümayəndələr, öz dillərini, mədəniyyətlərini və ənənələrini təqdim edərək, Türk dünyasında birliyi təşviq etməyə çalışdılar.

Türkoloji qurultayına həmçinin xarici mütəxəssislər də qatıldılar. Məsələn, Maximilian Braun, Vladimir Minorski və Karl Rössler kimi tanınmış türkologlar və Şərqsünaslar da bu qurultaya qatıldılar və Türk dilinə dair müxtəlif nəzəriyyələri müzakirə etdilər. Onlar, Türk dilinin inkişafı və zənginləşməsi mövzusunda qiymətli töhfələr verdilər (4).

Qurultayın təşkilində və rəhbərlikdə əsas rol oynayan şəxs Mustafa Kemal Atatürk idi, çünki o, Cümhuriyyətin qurucusu olaraq, Türk dilinin inkişafını və mədəniyyətinin gücləndirilməsini xüsusi olaraq vurğulamışdı. Qurultayın elmi rəhbəri və təşkilatçılarından biri olan İsmət İnönü, Mehmet Fuat Köprülü kimi məşhur alimlər də iştirak edərək tədbirin məqsəd və prinsiplərini müəyyənləşdirən əsas fiqurlardan idilər (2, s.150).

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Sərəncamında Qurultayın tarixi əhəmiyyəti qeyd olunarkən belə bir məsələ xüsusi vurğulanır: “Türkoloji Qurultay türk xalqlarının mədəni inteqrasiyasında yeni mərhələnin təməlini qoymuş diqqətəlayiq hadisələrdəndir. Qurultayda əsaslı müzakirə obyektinə çevrilmiş problemlərlə bağlı böyük perspektiv əhəmiyyətə malik qərarlar qəbul edilmiş, latın qrafikalı yeni əlifbaya keçidin elmi-

metodik prinsipləri işlənilib hazırlanmışdır”. Qurultayın tarixi materialları göstərir ki, Qurultayda keçirilən on yeddi iclasın ondan çoxu dil məsələlərinə həsr olunub. Niyə? Ona görə ki, türk xalqlarının mədəni integrasiyasının əsasını təşkil edən amillərdən biri, bəlkə də, birincisi dil faktıdır. Biz – türkləri birləşdirən, bizim genetik baxımdan qohumluğumuzu sübut edən və bizi bir-birimizə cazibə qüvvəsi kimi çəkən ilk növbədə dildir. Dil problemi Qurultayda müxtəlif aspektlərdən müzakirəyə cəlb olunub. Məsələn, türk dillərinin yarandığı ana məkan problemi, türk dillərinin qohumluğunun sistematik araşdırılması, türk dillərində ədəbi dil məsələsi və s. Qurultayda diqqət mərkəzində olub. Diqqət etsəniz, görərsiniz ki, dil məsələsi Qurultayda yazı məsələsi ilə bir yerdə müzakirə edilib. Yazı məsələsi isə, təbii ki, ilk növbədə əlifba, orfoqrafiya, imla, tədris məsələləri ilə bağlıdır. Yəni demək olar ki, bu Qurultayın baş mövzusu dil və dillə bağlı məsələlərdir (2).

1926-cı il Türkoloji qurultayında bir sıra mühüm tarixi qərarlar qəbul edilib. Bu qərarlar, xüsusən Türk dili, mədəniyyəti və birliyi ilə bağlı olan məsələlərə dair idi. Qurultayın əsas məqsədi Türk dünyasında dil və mədəniyyət sahəsində birgəəməkdaşlıq yaratmaq, Türk xalqları arasında əlaqələri möhkəmləndirmək və dilin sadələşdirilməsi məsələsini həll etmək idi. Qurultayda qəbul edilən bəzi tarixi qərarlar aşağıdakılardır:

1. Türk dilinin ortaq standartlarının müəyyən edilməsi

Qurultayda Türk dilləri arasında ortaq bir dil norması və yazı qaydalarının müəyyən edilməsi məsələsi müzakirə edildi. Fərqli Türk dilləri arasındakı dil bariyerlərini aşmaq məqsədilə, əsasən qrammatika və terminologiya baxımından birgə standartların hazırlanması qərara alındı. Bu, Türk dünyasında mədəni əlaqələrin möhkəmlənməsinə və ortaq bir dil strukturunun yaranmasına təkan verdi.

2. Türk dilinin sadələşdirilməsi və Latın əlifbasına keçid

Türkiyədə həyata keçirilən dil islahatları ilə əlaqədar olaraq, 1926-cı ildəki qurultayda Türk dilinin sadələşdirilməsi və daha aydın, sadə bir dilə çevrilməsi məqsədilə mühüm qərarlar qəbul edildi. Əsas məsələ, Türk dilindəki qeyri-cəlbədicə və çətin terminlərin təkmilləşdirilməsi və anlaşılmasının asanlaşdırılması idi. Bu qərarların nəticəsi olaraq, 1928-ci ildə Latın əlifbasına keçid həyata keçirildi və bu qərar Türk dünyasında dilin sadələşdirilməsi istiqamətində atılmış böyük bir addım oldu.

3. Türk dili ilə bağlı elmi tədqiqatların dəstəklənməsi

Türk dili və mədəniyyətinin tədqiqi və araşdırılması sahəsində daha çox elmi tədqiqatların aparılmasına dəstək verilməsi qərara alındı. Qurultayda Türkologiya sahəsində çalışan alimlərə, həmçinin Türk dilləri üzrə yeni tədqiqatların aparılması və bu tədqiqatların müsbət nəticələrinin yayılması üçün təşviq edilməsi tövsiyə olundu.

4. Türk xalqları arasında mədəni əməkdaşlıq və birliyin təşviqi

Türkoloji qurultayında qəbul edilən bir başqa vacib qərar, Türk xalqları arasında mədəniyyət mübadiləsinin və qarşılıqlı əməkdaşlığın gücləndirilməsidir. Qurultay, Türk dünyasında birliyin yaradılması və mədəniyyətlərarası əlaqələrin inkişafı istiqamətində ciddi tövsiyələr təqdim etdi. Bununla əlaqədar olaraq, Türk dünyasında yaşayan xalqların mədəniyyətlərini, ədəbiyyatını və tarixini bir-birinə daha yaxından tanımaq üçün bir sıra tədbirlər təşkil etmək qərara alındı.

5. Türkologiya və Türk dünyasının gələcəyi ilə bağlı strategiyalar

Qurultayda, Türk dilinin və mədəniyyətinin gələcək inkişafına dair uzunmüddətli strateji planlar da müzakirə edildi. Bu, yalnız dil məsələləri ilə bağlı deyil, eyni zamanda Türk dünyasının siyasi və mədəni həmrəyliyinə təmin edəcək ümumi bir yanaşma idi. Türkologiya sahəsində çalışan

alimlərin, elmi müəssisələrin və təhsil ocaqlarının əməkdaşlığını gücləndirmək və Türk xalqlarının birgə inkişafını təmin etmək məqsədilə bir sıra tövsiyələr irəli sürüldü (3).

Türkoloji qurultayda keçirilən 17 iclasda ədəbiyyat məsələlərinə də diqqət yetirilmişdir.

Qurultayda oxunmuş məruzələrdə, misal üçün professor Bəkir Çobanzadənin "Türk ləhcələrinin yaxın qohumluğu" adlı məruzədə akademik Bəkir Nəbiyevin yazdığı kimi, Orxon-Yenisey, "Qudatqu-bilik", "Divani-hikmət", "Divani-luğat it-türk" kimi yazılı abidələr əsasında türk dillərinin yaxınlığı, doğmalığı məsələsi şərh olunmuşdur. Bu yaxınlıq və doğmalılıq isə türk xalqlarında ədəbi-estetik düşüncənin, bədii zövqünün yaxınlığını, doğmalılığını doğurmuşdur. Yuxarıda adını çəkdiyimiz abidələr ki, professor Bəkir Çobanzadənin tədqiq obyektinə çevrilmiş və onun məruzəsinin çox mühüm hissəsini təşkil etmişdi, həm dil baxımından, həm də bədii-estetik sərvət olması baxımından, ümum-türk yazılı abidələridir. Odur ki, bu günün özündə də həmin yazılı abidələr türk xalqlarının müştərək abidələri olaraq həm dilçilərin, həm də ədəbiyyatşünasların maraq dairələrindən kənarda qalmır. Bu iş isə Birinci Bakı Türkoloji qurultayının başladığı işin indi də davam etdirildiyini göstərir (7).

1926-cı il Türkoloji qurultayının qəbul etdiyi qərarlar, təkcə dil məsələləri ilə bağlı deyil, həm də Türk dünyasının mədəni və elmi birliyinin inkişafına dair mühüm strateji addımlar idi. Bu qərarlar, Türk dünyasında ortaq dil və mədəniyyət anlayışının inkişafına xidmət etdi və o dövrdə Türk dünyasında milli və mədəni birliyin təşviqi baxımından önəmli bir mərhələ oldu.

Birinci Türkoloji Qurultay XX yüzilliyin ən əhəmiyyətli hadisəsi kimi yaddaşlarda qaldı. Bu qurultay türk ailəsinin bünövrəsi və təməl daşı sayılmalıdır.

Ədəbiyyat/ İqtiboslar/ References/ Kaynaklar/ Сноски:

29. Bahaeddin Ögel. Prof. Dr Türk kültür tarihine giriş. 9 cildde. – Ankara: Kültür bakanlığı, 1991. – 4603 s.
30. Birinci Türkoloji Qurultay: GÖRÜNƏN VƏ GÖRÜNMEYƏN TƏRƏFLƏR ELMI SESSİYANIN MATERİALLARI. – Bakı şəhəri, 10 iyun 2016-cı il.
31. Hüseyinzadə Əli bəy. Türklər kimdir və kimlərdən ibarətdir? – Bakı: Mütərcim, 1997. – 292 s.
32. Hüseyinov A. Diqqəti deyilənə artırmaq / Birinci Beynəlxalq Türkoloji Qurultayın 75-ci ildönümünə həsr olunmuş elmi konfransın materialları. (6-7 mart 2001-ci il), Bakı: Ağrıdağ, 2001, s. 16-18.
33. 1926-cı il I Bakı Türkoloji Qurultayı (stenoqram materialları, bibliografiya və foto-sənədlər). – Bakı: Çinar-Çap, 2006.
34. <https://www.anl.az/down/meqale/525/2016/mart/480508.htm>
35. <https://edebiyatqazeti.az/news/diger/1138-milli-dircelis-i-turkoloji-qurultay-ve-edebiyat-meseleleri>

**BULLETIN OF THE
INTERNATIONAL JOURNAL
“TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

In order to implement programs and projects developed to accelerate the relationship envisaged at the summit of the Organization of Turkic States held in Samarkand, as well as to coordinate and highlight the research work carried out in the field of Turkic studies, the International Journal “Turkological Research” at Samarkand State University named after Sharof Rashidov passed the state registration. The journal is intended to publish the results of scientific research in the field of Turkic languages and dialects, the history of linguistic and literary relations of the Turkic peoples of Central Asia, the socio-cultural field. There are such headings as a young researcher, memory and our anniversaries. Articles written in Uzbek, Turkish, Russian, English and all Turkic languages are accepted.

The scientific journal is based on the decision of the Higher Attestation Commission of the Ministry of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan dated May 8, 2024 and numbered 354/5; It is included in the list of scientific publications that are recommended for candidates to receive the Doctor of Philosophy (PhD) and Doctor of Science (DSc) academic degrees in the fields of history and philology to publish their scientific results due to their theses.

**THE JOURNAL PUBLISHES ARTICLES
IN THE FOLLOWING AREAS:**

- ✓ History of socio-cultural relations of the Turkic peoples;
- ✓ Research of the Turkic World;
- ✓ Dialectology of Turkic languages;
- ✓ Geopolitics of the Turkic World;
- ✓ Folklore Studies;
- ✓ Comparative Linguistics and Literary Studies;
- ✓ Literary Relations and Translation Studies.

CONTACT ADDRESS:

Mailing Address:

140104, University boulevard, 15,
Samarkand, Uzbekistan,

Research Institute of Turkology under
Samarkand State University named after
Sharof Rashidov

Phone:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Email:

turkologiya.samdu@gmail.com

Website:

<https://turkologiya.samdu.uz>

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

1. The article is presented on 8-10 pages;
 2. Article structure:
 1. The text of the article should be prepared in Times News Roman font, size 14, left: 3 cm, right: 1.5 cm, top and bottom: 2 cm; in A4 format in 1.15 intervals.
 2. The title of the article, surname, name and patronymic of the author (authors) are indicated in full and written in capital letters.
 3. Position, academic title, place of work (study), region, republic, telephone number, email address and ORCID number of the author (authors) are indicated in full.
 4. The abstract should consist of a brief content and importance of the article, results.
 5. At the beginning of each article, there should be an annotation in 2 other languages (optionally selected from Uzbek, English, Russian and Turkish) in addition to the language in which the article is written.
 6. The abstract should be no more than 120-150 words.
 7. At the bottom of the abstract, 7-10 keywords should be given that illuminate the content of the article.
 8. The article should be prepared in the following form:
 - a) Introduction;
 - b) Main part;
 - c) Results and Discussions;
 - d) Conclusions;
 - e) List of literature (References) – in alphabetical order;
 - f) Citations are given in brackets in the form of the author's surname - date of publication - page (Muminov, 2020: 25);
 - g) Figures, drawings, tables, diagrams are designated in Arabic numerals as "Figure". Signs or pointers are placed under the figure, in the next line, in the middle and highlighted in bold.
- The topic of the scientific article submitted by the author (or co-authors) must correspond to the journal's columns.
 - Articles can be submitted in Uzbek, English, Russian, and all other Turkic languages.
 - The author(s) are responsible for the scientific validity, reliability and plagiarism of the information and evidence presented in the article;
 - Articles will be considered. The journal publishes only articles recommended by experts;
 - Articles not requested will not be published and will not be returned to the authors;
 - Only 1 article of the author is published in 1 issue of the journal.

“TURKOLOGIK TADQIQOTLAR” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

Davlatimiz tomonidan olib borilayotgan ijtimoiy-ma'rifiy, ilm-fanni rivojlantirishga qaratilgan siyosat, Turkiy Davlatlar Tashkilotining Samarqandda o'tkazilgan sammitida ko'zda tutilgan o'zaro aloqalarni jadallashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan dastur va loyihalarni amalga oshirish hamda turkologiya sohasida olib borilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarini muvofiqlashtirish va yoritish maqsadida Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universitetida “Turkologik tadqiqotlar” xalqaro jurnali ta'sis etildi. Jurnal turkiy til va shevalar, Markaziy Osiyo turkiy xalqlari lisoniy va adabiy aloqalari tarixi, ijtimoiy-madaniy sohalarda amalga oshirilayotgan ilmiy-tadqiqot ishlarining natijalarini e'lon qilishga mo'ljallangan. Jurnalda muharrir minbari, tadqiqotlar, ilmiy axborot, taqriz va e'tirof, ilmiy anjuman, yosh tadqiqotchi, xotira, yubilyarlarimiz kabi ruknlar mavjud. O'zbek, turk, rus, ingliz va barcha turkiy tillarda yozilgan maqolalar qabul qilinadi.

Ilmiy jurnal O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAKning 2024-yil 8-maydagi 354/5-sonli rayosat qarori asosida tarix, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

JURNAL QUYIDAGI YO'NALISHLARDAGI MAQOLALARNI NASHR QILADI:

- ✓ Turkiy xalqlarning ijtimoiy-madaniy aloqalari tarixi
- ✓ Turk dunyosi tadqiqotlari
- ✓ Turkiy tillar dialektologiya
- ✓ Folklorshunoslik
- ✓ Qiyosiy tilshunoslik va adabiyotshunoshlik
- ✓ Adabiy aloqalar va tarjimashunoslik.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:

Pochta manzili:

140104, Universitet xiyoboni, 15-uy,
Samarqand, O‘zbekiston,
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand
davlat universiteti huzuridagi
Turkologiya ilmiy-tadqiqot instituti

Telefon:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Elektron pocha:

turkologiya.samdu@gmail.com

Veb-sayt:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 8-10 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- Maqolaning tarkibiy tuzilishi:
 1. Maqola matni Times News Roman shriftida, 14 kattalikda, chap: 3 sm, o‘ng: 1,5 sm, yuqori va quyi: 2 sm; 1,5 intervalda, A4 shaklida tayyorlanishi lozim.
 2. Maqola sarlavhasi, muallif(lar)ning familiyasi, ismi va otasmi to‘liq holatda katta harflar bilan yozilishi kerak.
 3. Muallif(lar)ning lavozimi, ilmiy unvoni, ish (o‘qish) joylari, viloyat, Respublika, telefon raqami, elektron pochta manzili va ORCID raqqami to‘liq keltirilishi kerak.
 4. Annotatsiya, maqolaning qisqacha mazmun va ahamiyati, natijalardan iborat bo‘lishi lozim.
 5. Har bir maqola boshida maqola yozilgan tildan tashqari yana 2 tilda (o‘zbek, ingliz, rus va turk tillaridan ixtiyoriy ravishda tanlanadi) annotatsiya bo‘lishi lozim.
 6. Annotatsiya 120-150 so‘zdan ko‘p bo‘lmagan shaklda bo‘lishi kerak.
 7. Annotatsiyaning pastki qismida maqola mazmunini yorituvchi 7-10 ta tayanch so‘zlar keltirilishi kerak.
 8. Maqola quyidagi shaklda tayyorlanishi kerak:
 - a) Kirish (Introduction);
 - b) Asosiy qism (Main part);
 - c) Natijalar va muhokama (Results and Discussions);
 - d) Xulosalar (Conclusions);
 - e) Adabiyotlar (References) – alifbo tartibida keltiriladi;
 - f) Havola(snokalar)lar qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi (Mo‘minov, 2020: 25) shaklida keltiriladi;
 - g) Rasm, chizma, jadval, diagrammalar «Rasm» deb arab raqamlari bilan qayd etiladi. Belgi yoki ishoralar – rasm ostida, keyingi qatorda, o‘rtada joylashtiriladi va qoraytirilgan shrift bilan belgilanadi.
- Muallif (yoki hammualliflar) tomonidan taqdim etilayotgan ilmiy maqola mavzusi jurnal ruknlariga mos kelishi shart.
- Maqolalar o‘zbek, ingliz, rus va barcha turkiy tillarda taqdim etilishi mumkin.
- Maqolada keltirilgan ma’lumot va dalillarning ilmiy asoslanganligi, ishonchli va ko‘chirmachilik holatlari uchun muallif(lar) mas’uldir;
- Maqolalar ekspertiza qilinadi. Ekspertlar tomonidan tavsiya etilgan maqolalargina jurnalda chop etiladi;
- Tavsiya etilmagan maqolalar chop etilmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi;
- Jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

**БЮЛЛЕТЕНЬ
МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА
"ТУРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ"**

В целях реализации программ и проектов, разработанных для ускорения взаимоотношений, предусмотренных на состоявшемся в Самарканде саммите Организации Тюркских Государств, а также координации и освещения научно-исследовательской работы, проводимой в области тюркологии, Международный журнал, Самаркандского государственного университета имени Шарофа Рашидова, «Тюркологические исследования» прошел государственную регистрацию. Журнал предназначен для публикации результатов научно-исследовательских работ в области тюркских языков и диалектов, истории языковых и литературных связей тюркских народов Средней Азии, социокультурной области. Есть такие рубрики, как молодой исследователь, память и наши юбилеи. Принимаются статьи, написанные на узбекском, турецком, русском, английском и всех тюркских языках.

Научный журнал на основании решения Высшей аттестационной комиссии (ВАК) Министерства высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 8 мая 2024 года под номером 354/5; Он включен в перечень научных изданий, рекомендуемых кандидатам на получение ученых степеней доктора философии (PhD) и доктора наук (DSc) в области истории и филологии для публикации своих научных результатов по своим диссертациям.

**В ЖУРНАЛЕ ПУБЛИКУЮТСЯ
СТАТЬИ ПО СЛЕДУЮЩИМ
НАПРАВЛЕНИЯМ:**

- ✓ История социально-культурных отношений тюркских народов;
- ✓ Исследования тюркского мира;
- ✓ Диалектология тюркских языков;
- ✓ Геополитика тюркского мира;
- ✓ Изучение фольклора;
- ✓ Сравнительное языкознание и литературоведение;
- ✓ Литературные отношения и переводоведение.

КОНТАКТНЫЙ АДРЕС:

Почтовый адрес:

140104, Университетский бульвар,
15, город Самарканд, Узбекистан,
Научно-исследовательский
институт Тюркологии при
Самаркандском Государственном
Университете имени Шарофа
Рашидова

Телефон:

+998 91 527 68 22

+998 99 596 35 69

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

Электронная почта:

turkologiya.samdu@gmail.com

Веб-сайт:

<https://turkologiya.samdu.uz>

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ:

- К публикации принимаются статьи объемом 8-10 страниц;
- Структура статьи:
 1. Текст статьи должен быть выполнен шрифтом Times News Roman, размером 14 пунктов, слева: 3 см, справа: 1,5 см, сверху и снизу: 2 см; с межстрочным интервалом 1,15, формат листа A4.
 2. Название статьи, фамилия, имя и отчество автора(ов) должны быть написаны заглавными буквами в полном регистре.
 3. Должность, ученое звание, места работы(учебы), регион, Республика, номер телефона, адрес электронной почты и ORCID-номер автора(ов) должны быть указаны полностью.
 4. Аннотация должна состоять из краткого содержания и важности статьи, результатов.
 5. В начале каждой статьи, помимо языка, на котором написана статья, должна быть аннотация на 2-х других языках (на выбор – узбекский, английский, русский и турецкий).
 6. Аннотация должна содержать не более 120-150 слов.
 7. Внизу аннотации должно быть 7-10 ключевых слов, освещающих содержание статьи.
 8. Статья должна быть подготовлена в виде:
 - a) Вступление (Introduction);
 - b) Основная часть (Main part);
 - c) Результаты и обсуждение (Results and Discussions);
 - d) Выводы (Conclusions);
 - e) Литература (References) – в алфавитном порядке
 - f) Ссылка(сноски) приводится в скобках в виде фамилии автора – дата публикации – страница (Муминов, 2020: 25);
 - g) Рисунки, чертежи, таблицы, схемы нумеруются арабскими цифрами и обозначаются как «Рисунок». Знаки или указатели размещают под рисунком, в следующей строке, посередине и выделяют жирным шрифтом.
- Тема научной статьи, представленной автором (или соавторами), должна соответствовать рубрикам журнала.
- Статьи могут быть представлены на узбекском, английском, русском и всех других тюркских языках.
- Автор(ы) несут ответственность за научную обоснованность, достоверность и плагиат информации и доказательств, представленных в статье;
- Статьи рецензируются. В журнале публикуются только статьи, рекомендованные экспертами;
- Нерекомендованные статьи не публикуются и не возвращаются авторам;

“TÜRKOLOJİ ARAŞTIRMALARI” DERGİSİNİN BÜLTENİ

Özbekistan Cumhuriyeti devletinin sosyal-eğitimsel ve bilimsel gelişme politikasının başarılı şekilde uygulanmasına yardımcı olmak amacıyla, Semerkant'ta düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatının zirvesinde öngörülen karşılıklı ilişkilerin hızlandırılması için geliştirilen program ve projeleri uygulamak, bilimsel çalışmaları koordine etmek, Türkoloji alanında yürütülen araştırma çalışmaları Şeraf Reşidov adına Semerkant Devlet Üniversitesi, Uluslararası “Türkoloji Araştırmaları” dergisini tescil etmiştir. Dergi, Türk dili ve lehçeleri, Orta Asya Türk topluluklarının dil ve edebiyat ilişkileri tarihi, sosyo-kültürel alanlardaki bilimsel ve araştırma çalışmalarının sonuçlarını yayınlamayı amaçlamaktadır. Dergimizde editör kürsüsü, araştırma, bilim dünyasından, inceleme ve tanıma, bilimsel konferans, genç araştırmacı, hatıra, yıldönümleri gibi sütunlar yer almaktadır. Özbekçe, Türkçe, Rusça, İngilizce ve tüm Türk lehçelerinde yazılmış makaleler kabul edilmektedir.

Bilimsel dergi, Özbekistan Cumhuriyeti Yükseköğrenim, Bilim ve İnovasyon Bakanlığı'na bağlı Yüksek Kabul Komisyonu'nun 8 Mayıs 2024 tarihli ve 354/5 sayılı kararına esasen; tarih, filoloji alanlarında Felsefe Doktoru (Doktora) ve Bilim Doktoru (DSc) akademik derecesini almaya aday kişilerin tezleri dolayısıyla bilimsel sonuçlarını yayınlaması tavsiye edilen ilmi yayınlar listesine dâhil edilmiştir.

DERGİ AŞAĞIDAKİ ALANLARDA MAKALELER YAYINLAMAKTADIR:

- ✓ Türk Dünyasındaki sosyo-kültürel ilişkilerin tarihi;
- ✓ Türk Dünyası araştırmaları;
- ✓ Türk Lehçeleri diyalektolojisi;
- ✓ Türk Dünyasının jeopolitiği;
- ✓ Folklor çalışmaları;
- ✓ Karşılaştırmalı dilbilim ve edebiyat çalışmaları;
- ✓ Edebi ilişkiler ve çeviri çalışmaları.

İLETİŞİM ADRESİ:

Posta adresi:

140104, Üniversite Bulvarı, 15,
Semerkant şehri, Özbekistan, Şeraf
Reşidov adına Semerkant Devlet
Üniversitesine bağlı Türkoloji
Araştırmaları Enstitüsü

Telefon:

+998 99 582 93 81

+998 97 911 93 81

Telegram ID:

@turkologiya2025

E-posta:

turkologiya.samdu@gmail.com

İnternet sitesi:

<https://turkologiya.samdu.uz>

MAKALE YAZIM KURALLARI:

- Makale 8-10 sayfada sunulur;
- Makale'nin yapısı:
 1. Makale metni Times New Roman yazı tipinde, 14 punto büyüklükte, sol kenarından 3 cm'lik, sağ kenarından 1,5 cm'lik, üst ve alt kenarından 2 cm'lik boşluk bırakılarak, tek sütun olarak, 1,15 satır aralığında, A4 boyutunda hazırlanmalıdır.
 2. Makalenin başlığı, yazar(lar)ın soyadı, adı ve baba adı tam olarak büyük harflerle yazılmalıdır.
 3. Yazar(lar)ın pozisyonu, akademik ünvanı, çalıştığı (öğrendiği) yer, bölgesi, cumhuriyeti, telefon numarası, e-posta adresi ve ORCID numarası eksiksiz olarak verilmeli.
 4. Özet, makalenin amacını, önemli bulgularını ve sonuçlarını içermelidir.
 5. Her makalenin başında, makalenin yazıldığı dilin yanı sıra 2 dilde de (isteğe bağlı olarak Özbekçe, İngilizce, Rusça ve Türkçe arasından seçilecek) açıklama bulunmalıdır.
 6. Özet, 120-150 sözcüğü geçmeyecek şekilde yazılmalıdır.
 7. Özeti alt kısmında makalenin içeriğini tanımlayacak en az 7, en fazla 10 anahtar kelimeye yer verilmelidir.
 8. Makale, aşağıdaki formatda hazırlanmalıdır:
 - a) Giriş (Introduction);
 - b) Ana bölüm (Main part);
 - c) Sonuçlar ve tartışma (Results and Discussions);
 - d) Sonuçlar (Conclusions);
 - e) Kaynakça (References) alfabetik olarak sıralanmalıdır;
 - f) Bağlantılar (dipnotlar) yazarın soyadı - yayın tarihi - sayfa şeklinde parantez içinde verilecektir (Muminov, 2020: 25);
 - g) Resim, çizim, tablo, diyagramlar "Resim" olarak Arap rakamları ile kaydedilir. İşaretler resmin altına, bir sonraki satıra, ortaya yerleştirilir ve koyu yazılır.
 - Yazarın (veya ortak yazarların) sunduğu bilimsel makalenin konusu dergi sütunlarıyla örtüşmelidir.
 - Makaleler Özbekçe, İngilizce, Rusça ve tüm Türk dillerinde gönderilebilir.
 - Makalede sunulan bilgi ve kanıtların bilimsel dayanağı, güvenilirliği ve intihalden yazar(lar) sorumludur.
 - Makaleler hakemli olacaktır. Dergide sadece uzmanlar tarafından tavsiye edilen makaleler yayımlanır.
 - Talep edilmeyen yazılar yayınlanmayacak ve yazarlarına iade edilmeyecektir.
 - Derginin 1 sayısında yazarın sadece 1 makalesi yer alacaktır.

TURKOLOGIK TADQIQOTLAR

XALQARO ILMIY JURNALI

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF “TURKOLOGICAL
RESEARCH”**

**ULUSLARARASI “TÜRKOLÖJİ ARAŞTIRMALARI” BİLİMSEL
DERGİSİ**

**МЕЖДУНАРОДНЫЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ “ТЮРКОЛОГИЧЕСКИЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ”**

Muharrir:

Musahhih va texnik muharrir:

Norxo‘ja Choriyev

Rahmatulloh Shokirov

2025-yil 22-martda tahririy-nashriyot bo‘limiga qabul qilindi.

2025-yil 25-martda original-maketdan bosishga ruxsat etildi.

Qog‘oz bichimi 60x84.1/16. «Times New Roman» garniturası.

Offset qog‘ozi. Shartli bosma tabog‘i –12.5.

Adadi 10 nusxa. Buyurtma № 215

SamDU tahririy-nashriyot bo‘limi bosmaxonasida chop etildi.

140104, Samarqand sh., Universitet xiyoboni, 15.

ISSN 2992-9229

9

772992

922004